

"Jelen vannak múltak, jövődök
Egy tekintésedben..."

Ó ÉS ÚJ

HAGYOMÁNY ÉS MEGÚJULÁS
A REFORMÁTUS KEGYESSÉGBEN

REFORMÁTUS
KEGYESSÉG
KONFERENCIÁK IX.

SÁROSPATAKI
REFORMÁTUS
HITTUDOMÁNYI
EGYETEM

2025.11. 7-9.

információ:
kegyessegtanulmanyok.srta.hu

*"Jelen vannak múltak, jövődők
Egy tekintésedben..."*

Ó ÉS ÚJ

Hagyomány és megújulás a református kegyességben

Református Kegyeség Konferenciák IX.

Sárospataki Református Hittudományi Egyetem, 2025. november 7-9.

Ó és új - olyan hívószavak ezek, melyekhez egyszerre könnyű és nehéz is kapcsolódni. Könnyű, hiszen napjaink úgy tágabban társadalmi, mint szűkebben egyházi közbeszédében szinte folyamatosan találkozunk ezekkel a szavakkal, állandóan napirenden van az ilyen vagy olyan értelemben vett megújulás szükségszerűsége csakúgy, mint a hagyományokhoz való ragaszkodásra, hűségre való intés. Érthető tehát, hogy foglalkoztat bennünket a szókapcsolat által jelzett dilemma. Talán éppen ezért van az, hogy egyszersmind nehéz is kapcsolódni ezekhez a hívószavakhoz, hiszen úgy a hagyomány, mint a megújulás kifejezéseivel éppúgy találkozunk pozitív és negatív értelemben is. Sokszor érezzük azt, vagy ha nem, hát felszólítást kapunk, hogy választanunk kell, mert ez a választás élet-halál kérdése – csak azt nehéz eldönteni, hogy mi az élet és mi a halál útja. A választást ráadásul nem segítik azok a hamis dilemmák sem, amelyek az – olykor sosem volt, de – „megszentelt” hagyomány konstrukciójával, mint az élet keskeny útjával állítanak szembe minden újítást, mint halálba vezető széles utat, vagy éppen fordítva, az új élet ígétét csak az új szántáshoz kötik, és mindent, ami múlthoz köthető és hagyományból fakad, az atyák hamis útjának bélyegeznek. Mi reformátusok felekezeti identitásunk szerint egyfelől hajlamosak vagyunk arra, hogy mindig új utakat keressünk, ezért nem véletlen, hogy hosszú időn át álltak őseink a társadalmi változások, forradalmak és az azokat támogató politikai, kulturális erők és törekvések, például a szabadelvűség mellé. Másfelől viszont az utóbbi évszázad határozottan a konzervatív gondolkodás irányába fordította a magyar reformátusságot. Sokszor idézzük fel e dilemmák közt, mintegy megoldásként azt, hogy a reformáció gondolata, mely közösségi azonosságtudatunknak a magját jelenti, úgy keresett új utakat, hogy visszatért a keresztyén hit gyökereihez. Abban azonban néhány alapelvet leszámítva többnyire kevésbé értünk egyet, hogy most – ha nem túl provokatív ezt a kifejezést használni – egy új reformációt keresve, mik is lennének azok a gyökerek, melyekhez vissza kellene térnünk.

A Szentírásban az egymással szoros összefüggésbe állított ó és új gondolata sokféleképpen szerepel, és ez sem könnyíti meg a dolgunkat. Konferenciánk címével azonban a lehetőségek közül a Mt 13,52-re utalunk, ahol Jézus hallgatói számára az Isten országa összefüggésbe állította, sajátosságainak megértéséhez kötötte az ó és új kapcsolatát. Együttlétünk során ezeket az összefüggéseket keressük, konferenciánk hagyományaihoz híven ökumenikus és interdiszciplináris megközelítésben, hitet téve amellet is, hogy a teológia mindig a krisztuskövető közösség teológiája és mindig csak párbeszédben művelhető.

– PROGRAM –

Péntek		
15:00 -	Igei és baráti köszöntők, megnyitó	
15:30 -	előadás & diszkusszió	Dr. Fazakas Sándor : Egyház és teológia a tradicionalizmus, aktivizmus és futurizmus szorításában
16:30 -	<i>kvszünet</i>	
16:50 -	előadás & diszkusszió	Dr. Fabiny Tibor : Előre irányuló emlékezés. A bibliai tipológia(figuralizmus) mint az „új” megértése a „rég” fényében
17:50 -	előadás & diszkusszió	Dr. Balogh Judit : Megújítás és megőrzés dilemmái a magyar reformátusság történetében
19:00 -	<i>vacsora, utána a konferencia helyszínén beszélgetés egy pohár bor mellett</i> <i>Visky András: Illegalisták című új regénye kapcsán</i>	

Szombat		
08:30 -	reggeli csendesség	
09:00 – 09:45	előadás & diszkusszió	Halmágyi József Attila : A régi újsága – avagy a vámasztal csak kitérő volt
09:45 – 10:30	előadás & diszkusszió	Dr. Kovács Lajos : A szemlélődő (Jézus-) ima reneszánsza napjainkban
10:30 –	<i>kvszünet</i>	
10:45 – 11:30	előadás & diszkusszió	Masri Mona Aicha : A szent dráma régi és új formái: performativitás a római katolikus és kálvini liturgiában
11:30 – 12:15	előadás & diszkusszió	Molnár Illés : Eksztatikus puritanizmus – Az eksztázis és a kontempláció metaforái a meditációról szóló puritán lelkeségi irodalomban
12:30	<i>ebéd A Borosban</i>	
14:00 – 14:45	előadás & diszkusszió	Dr. Tóth Sára : Óember és új ember: a hamis és az igaz én
14:45 – 15:30	előadás & diszkusszió	Dr. Kovács Endre György : Új tekintet a régre – a református kegyesség Krisztus-központú megújulása felé
15:30	<i>kvszünet</i>	
15:45 – 16:30	előadás & diszkusszió	Dr. Nagy Alpár Csaba : #akatenemuncsi - A Heidelbergi Kate újragondolása
17:00 -	Platon Karataev koncert (SRK Imaterem)	
18:30	<i>vacsora, utána a konferencia helyszínén beszélgetés egy pohár bor mellett</i>	
Vasárnap		
09.00 -	Közös istentisztelet úrvacsorával	Igét hirdet: Dr. Barnóczki Anita

- ABSZTRAKTOK -

Prof. Dr. Fazakas Sándor

DRHE, tanszélvezető egyetemi tanár

Egyház és teológia a tradicionalizmus, aktivizmus és futurizmus szorításában

Meggyőződésünk, hogy az egyháznak szüksége van a teológiára – élettel teli, kritikus és reményteljes teológiára. Ugyanakkor elköteleztünk vagyunk egy olyan egyház mellett, amely nem merül ki a strukturális kérdésekben, a kiüresedett hagyományok kozmetikázásában és a moralizálásban, hanem az evangéliumból él – teológiailag megalapozott, lelkiileg mélyen gyökerező módon és közben nyitott marad a korunk kérdéseire. Az előadás a hagyomány szerepének, az aktuális feladatok felvállalásának és a jövőorientáltságnak kétes veszélyeire, ugyanakkor potenciális lehetőségeire keresi a választ.

Prof. Dr. Fabiny Tibor

KRE Hermeneutikai Kutatóközpont, kutatóprofesszor

Előre irányuló emlékezés. A bibliai tipológia(figurálistika) mint az „új” megértése a „rég” fényében

A hagyományos értelemben a tipológia az írásmagyarázatnak az a módszere, amely – az Ó- és az Újtestamentum szoros kapcsolatát feltételezve – az egyes ószövetségi eseményekben, személyekben vagy dolgokban olyan „előképet”, „előrevetülést” vagy „árnyékot” lát, amelyek majd az Újszövetségben teljesednek be; az egykori „minták”, „modellek” itt valósággá válnak, s így „betöltetnek”. Ám a tipológia több, mint hermeneutikai módszer: „lelki látásmód”, amikor az újat a régi fényében értjük meg; illetve a „rég” az „új”-ban aktualizálódik. Felismerhető már az Ószövetségben, sőt mint gondolkodásmód, retorikai alakzat velünk él, mint a metafora.

Prof. Dr. Balogh Judit

EKKE BTK TTI egyetemi tanár

Megújítás és megőrzés dilemmái a magyar reformátusság történetében

Az előadásban végignézzük a reformáció megújítással és megőrzéssel kapcsolatos alapkérdéseit a teológia, a liturgia és az egyház egyéb jellemzői terén. Ezt követően a magyar reformáció ezzel kapcsolatos sajátosságait vizsgáljuk meg, illetve a megszületett és intézményesült magyar református egyház hozzáállását ehhez a kérdéshez. Foglalkozom a csapda helyzetekkel, az önértelmezés és identitáskeresés nehézségeivel ebben a kontextusban.

Dr. Tóth Sára

KRE BTK Anglisztika Intézet, egyetemi docens

Óember és új ember: a hamis és az igaz én

Az ember állapotában jelen levő törést mindannyian tapasztaljuk. Nem azok vagyunk, akik lehetnénk és akiknek lennünk kellene. Ennélfogva megváltásunk egyben spirituális transzformáció vagy átalakulás (bibliai kifejezéssel megszentelődés, az 2Pt 1,4 által ihletett keleti hagyomány értelmében megistenülés). Az Újszövetség ezt a régi ember halálával vagy levetkezésével és az új ember születésével vagy felöltözésével írja le (ádami örökség és Krisztusban lét). A 20-21. század néhány jelentős misztikus, illetve kontemplatív gondolkodója (Thomas Merton, Thomas Keating, Richard Rohr) a hamis én (false self) és igaz én (true self) fogalmát vezeti be a folyamat leírására. Előadásomban Thomas Keating elképzeléseit ismertetem, aki az ember bukott állapotát elsősorban nem morális, hanem terapeutikus megközelítésben, betegségként és függőségként értelmezi. Keating az átalakulás folyamatát isteni terápiának nevezi, melynek során az emberi személyiség tudattalan mélyrétegei, a hamis vagy bűnös beállítódások legmélyebb gyökerei kerülnek felszínre, és épülnek le fokozatosan Isten szeretetének közegében. Azt szeretném megmutatni, hogy ez az elképzelés egyrészt

összhangban van az evangélium szellemiségével, hiszen a betegség metaforáját Krisztus maga is előszeretettel használta, másrészt a mai embert a saját világában, a saját nyelvén szólíthatja meg.

Halmágyi József Attila

BBT-RTK, Ökumené Doktori Iskola, doktorandusz

A régi újsága – avagy a vámasztal csak kitérő volt

Az evangélium szövege mögött egy olyan ember áll, aki ismerte a betűk rendjét és a számok logikáját. Írnok lehetett, aki a Tóra szerkesztett világában tanulta meg a fegyelem és a mérés törvényeit, majd vámosként a számolás mesterségét gyakorolta. Amikor Jézus elhívta, a számok helyét az igék vették át: az, aki addig az adót mérte, most az igazságot mérte ki szavakban. Máté így nem egyszerű krónikás, hanem egy megtért írnok, aki a logikus rendet tanúsággá formálta, hogy az emlékezet hordozhatóvá váljék. A kutatás a kognitív tudomány, a profilozás elmélete és a szövegnyelvészet módszereit integrálja az evangélium szerkezeti és retorikai mintázatainak feltárására.

Masri Mona Aicha

ELTE Misszió vezetője

A szent dráma régi és új formái: performativitás a római katolikus és kálvini liturgiában

A reformációt, különösen a kálvinizmust gyakran az esztétika beszűkülésével azonosítják: az oltárképek, a dramatikus játékok és a szentségimádás eltűnése mintha a szent érzéki megjelenésének visszavonását jelezné. Előadásom ezzel a narratívával vitázva arra kérdez rá, miként jelenik meg a római katolikus liturgiából ismert, performatív elemeket sem nélkülöző „szent dráma” a kálvini istentiszteletben, és hogyan nyílnak meg új esztétikai és teológiai utak a rítusban.

Molnár Illés

költő, kritikus, műfordító

Eksztatikus puritanizmus – Az ekstázis és a kontempláció metaforái a meditációról szóló puritán lelkeségi irodalomban

A hitgyakorlatról és a hittapasztalatokról folytatott szakmai diskurzus egyik visszatérő alapfeltevése szerint a református kegyesség alapvetően elzárkózik a nem verbális, kontemplatív hitéleti formáktól. Előadásomban emellett érvelek, hogy bár a katolikus misztika és a kálvinista paradigma közötti különbség tagadhatatlanul markáns, a puritán lelkeségi irodalom számos olyan forrással szolgál, amely árnyalja azt az előfeltevést, miszerint a református hitélet kizárná a kontemplatív tapasztalatot. A 17. századi angolszász puritán szerzők (például Thomas Watson, Nathaniel Ranew, Jonathan Bates, Richard Baxter és mások) legalább negyvenkét kötetet szenteltek a keresztyén elmélkedés (meditáció) gyakorlatának. Ezekben a művekben a miszticizmustól jól elkülöníthető gyakorlati teológiai alapot teremtenek, bibliai alapon érvelve az igével megalapozott, mégis átélhető meditatív hitmegélés praxisa mellett. A különbségek mellett ugyanakkor ritkán esik szó a meglepő párhuzamokról. A meditációról szóló puritán könyvek rendre az Énekek Éneke, a mennybemenetel és a színeváltozás eksztatikus metaforáival élnek. A meditáció az intellektuson és az érzelmeken át jut el a szemlélődésig, ám az nem végcél: az elmén és a szíven áthaladva a kezek felé tart, végső célja a megváltozott, megszentelt élet.

Dr. Kovács Lajos

NKE docens, főtí plébániai kormányzó

A szemlélődő (Jézus-) ima reneszánsza napjainkban

A sivatagi atyák által gyakorolt imaforma a középkori Európában a monasztikus kolostorokba szorult vissza. A hivatalos egyház se tekintett rá jó szemmel és semmiféle módon nem szorgalmazta a hívők körében. A XX. századi felgyorsult társadalom és a távol-keleti meditációs

technikák terjedése hívta elő az igényt arra, hogy ehhez az ősi (és kolostorok csendjében) gyakorolt imaforma jótékony hatása újra népszerű legyen. A forrásokhoz való visszatérés Nyugaton már az 1950-es években elkezdődött, Magyarországon a rendszerváltás után, de főként az elmúlt 25 évben.

Dr. Kovács Endre György

Barnabás Csoport - tréner, Gyökössy Endre Intézet - Lelki kísérés munkaágvezető

Új tekintet a régire – a református kegyesség Krisztus-központú megújulása felé

Az előadás központi gondolata, hogy a református kegyesség megújulásának kritikus feltétele, a „régire” is Krisztus fényében tekinteni. A református teológiai hagyományt a múlt iránti gyanakvás jellemzi, akár az egyetemes kereszténység lelki öröksége, akár az ember teremtett méltósága terén. Ez a gyanakvás azonban fékké válhat a lelki megújulás útján. A Krisztus-központúság azt kívánja, hogy elismerjük: Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz, azaz a múltat és a jelent is az Ő megnyilvánulásának fényében értékeljük. Ehhez az elmozduláshoz a református teológiai örökségben két területen van szükség korrekcióra. Egyrészt meg kell tanulnunk figyelni a hit útján már kipróbált emberekre, a „tanúbizonyosságok fellegeire”, azaz a szentek közösségére, akik a különböző korokban irányt mutatnak a lelki élet útján. Másrészt el kell ismernünk az emberi szív Isten által teremtett természetét, hiszen amikor Isten az embert hívja, a Szentlélek ennek fogékonyságát formálja, hogy az ember képessé váljon az Istennel való bensőséges kapcsolatra. Az előadás tehát arra tesz kísérletet, hogy bemutassa: a Krisztus-központúság csak akkor válhat valósággá, ha a múlthoz való viszonyunkban is Őt keressük, és az egyetemes kereszténység lelki hagyománya és az ember istenképősége egyaránt Krisztusban nyeri el valódi helyét.

Dr. Nagy Alpár Csaba

BBTE RTZK óraadó adjunktus

#akatenemuncsi - A Heidelbergi Káté újragondolása

2017 és 2020 között, három és fél év alatt igehirdetések formájában végigvezettem korábbi gyülekezetemet a Heidelbergi Káté összes kérdés-feleletén. A két legfontosabb felismerésem az volt, hogy a káté szerkezete, íve, ritmusa egyáltalán nem időt múlt, ugyanakkor a kérdésfelvetése megrendítően egzisztencialista. Ezért úgy véltem, hogy kár a kátét úgy tanítani a konfirmandusoknak, hogy nem értik, semmiképpen nem tudnak közel kerülni a szövegéhez, a fogalomtárához és a problematikájához. Úgy véltem, hogy feladatom úgy újragondolni a szöveget, hogy az a mostani 13-15 éves korosztály számára is aktuális kérdéseket és válaszokat fogalmazzon meg. Az így keletkezett káté parafrázisok nem egyszerűen fordítási módosítások, hanem inkább újragondolt átköltései a káté szövegének. Rövid előadásomban ennek az újragondolásnak az elveiről, a használt módszerekről, és a keletkezett parafrázisokról lesz szó.

Dr. Nagy Károly Zsolt

SRHE főiskolai tanár

Útonjárók – fotóösszé

Erikson szerint az identitás egy életen át tartó kísérlet az azonosulás és elkülönülés, a folytonosság és változás közötti egyensúly megteremtésre. Úton járás, melynek során a cél felé az emlékezetként birtokba vett múlt ad viszonyítási pontokat. A kiállított képek református kontextusban – többségében a 2009-es Alkotmányozó Zsinat és Hálaadó Ünnepen illetve a Református Egység Napja alkalmain – készültek és a rítusok, a térhasználat, a tárgyi rendszerek lenyomatainak keresztül tudósítanak az útról.

A konferenciával kapcsolatosan bővebb információk a

<https://kegyessegtanulmanyok.srta.hu/> oldalon!